

1981/82:61

Måndagen den 18 januari

Kl. 13.00

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

1 § Svar på interpellation 1981/82:99 om skatteflykt

Anf. 1 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Fru talman! Kjell-Olof Feldt har till mig ställt följande frågor.

1. Vilka åtgärder har regeringen vidtagit för att reglera de skattemässiga villkoren för räntefria eller lågförräntade lån till anställda?

2. Anser budgetministern att ett förfarande, som närmare beskrivits i interpellationen, med en kooperativ ekonomisk förening i syfte att erhålla skattemässiga förmåner bör tillåtas av skattelagstiftningen?

3. Anser budgetministern att lagen mot skatteflykt i dess nuvarande utformning uppfyller lagstiftningens syfte?

Jag vill inledningsvis nämna att berörda statsråd inom regeringen noga följer utvecklingen på skatteområdet och då inte minst olika förfaranden som utnyttjas för att uppnå inte avsedda skatteförmåner. Åtskilliga förslag har också lagts fram och genomförts för att bekämpa skattefusk och skatteundandragande. Detta arbete är inte på något sätt avslutat. Redan i vår kommer regeringen att föreslå ytterligare åtgärder. Flera utredningar arbetar också med förslag som kan bli aktuella i ett något längre perspektiv.

Jag vill emellertid i detta sammanhang peka på vissa av de svårigheter som är förenade med kampen mot skatteundandragandet. Det går inte att tillskapa någon enstaka bestämmelse som kan fånga in allt man inte vill acceptera. Verkligheten är så komplicerad att den utesluter patentlösningar. Tvärtom är det så, att man måste vidta många olika åtgärder för att uppnå de avsedda effekterna. Det flesta åtgärderna ger sedda var för sig endast mindre bidrag till kampen mot skattefusk och skatteflykt. I allmänhet tar det också flera år efter ikraftträdandet av en ny lag, innan konkreta resultat kan avläsas.

För- och nackdelar med olika tänkbara åtgärder måste också noga

Måndagen den
18 januari 1982

Om skatteflykt

bedömas. Det är ett självklart önskemål att skattekontrollen skall fungera effektivt. Mot detta måste dock vägas både de enskilda skattebetalarnas önskemål om en rimlig omfattning på vad de skall vara skyldiga att uppge för myndigheterna och angelägenheten av att undvika regler som i sig skapar ökad byråkrati med därav följande olägenheter. Kraven på rättssäkerhet får inte heller bagatelliseras.

Vad sedan gäller de särskilda frågor som Kjell-Olof Feldt riktat till mig vill jag nämna följande.

Frågan om räntefria eller lågförräntade lån till anställda har tagits upp i departementspromemorian (Ds B 1981:16) Reformerad inkomstbeskattning. De ändringar i fråga om underskottsavdragen som föreslås i den promemorian påkallar enligt min mening även ändrade regler för beskattningen av nyssnämnda ränteförmåner. Jag avser också att lägga fram förslag om detta i den proposition som skall föreläggas riksdagen nu i vår.

Den andra frågan som ställts avser ett i massmedia uppmärksammat fall, där en form av kooperativ ekonomisk förening bildats och där medlemmarna avses tillgodogöra sig ett på visst sätt uppkommet överskott i föreningens verksamhet i form av återbäring. Det har gjorts gällande att denna återbäring skulle vara skattefri, trots att den i väsentlig del motsvaras av ränteinbetalningar från medlemmarnas sida, för vilka dessa antas åtnjuta avdragsrätt. Frågan gäller om ett sådant förfarande bör tillåtas av skattelagstiftningen.

Allmänt vill jag som min mening uttala att det inte finns någon anledning att ändra nuvarande skatteregler för återbäring i konsumentkooperativa ekonomiska föreningar av typ Konsum. Här finns det goda skäl för att återbäringen skall vara avdragsgill för föreningen och skattefri för mottagaren. I det aktuella fallet rör det sig emellertid, såvitt kan bedömas från tillgängliga uppgifter, om en konstruktion som på väsentliga punkter avviker från den som representeras av Konsum. Påståendet att dagens regler därigenom skulle kunna missbrukas för att uppnå stora skatteförmåner vilar emellertid på helt oprövade antaganden. Saken har över huvud taget inte, såvitt mig är bekant, prövats i någon enda taxering och än mindre finns något prejudicerande avgörande. För dagen finns alltså ingenting som tyder på att förfaringsättet skulle godtas i skattehänseende. Jag har också erfarit att riksskatteverket nyligen uttalat att avdrag inte bör medges för de belopp som benämnts räntor, eftersom det inte kan anses föreligga något verkligt skuldförhållande mellan medlemmen och föreningen.

Vad slutligen beträffar lagstiftningen mot skatteflykt vill jag säga att Kjell-Olof Feldts fråga är för tidigt väckt. De nya reglerna trädde i kraft den 1 januari 1981. De har alltså ännu inte hunnit prövas vid någon taxering. Det förhållandevis ringa antal fall där förhandsbesked har lämnats av riksskatteverkets nämnd för rättsärenden kan enligt mitt förmenande inte läggas till grund för någon bedömning av lagstiftningens effektivitet. Man får också komma ihåg att ett av syftena med de nya reglerna var att uppnå en allmänpreventiv effekt, dvs. att avhålla skattskyldiga från mer dubiösa transaktioner. Inte ens om skatteflyktslagen skulle komma att utnyttjas

mycket sparsamt under de närmaste åren kan man av detta dra slutsatsen att den inte fyller någon funktion. Enligt vad jag erfarit är det f. ö. inte korrekt att nämnden i samtliga prövade fall förklarat att lagen inte skulle vara tillämplig.

Slutligen vill jag erinra om att man redan från början beslutat att de nya reglernas effekter i skilda hänseenden skall utvärderas av justitiekanslern. Denne skall senast den 1 mars 1985 till regeringen avge en rapport om detta. Först därefter kan man enligt min åsikt mer bestämt uttala sig om lagstiftningens betydelse.

Anf. 2 KJELL-OLOF FELDT (s):

Fru talman! Jag vill tacka ekonomi- och budgetministern för svaret.

Jag tror att det finns anledning att jämföra den inställning till skatteflyktsproblemet som redovisas i det här interpellationssvaret med tidigare attityder och värderingar från de borgerliga partiernas sida. Under många år hävdade man nämligen att den enda lösningen på problemet med skatteflykt och även skattefusk var ett lägre skattetryck, framför allt en sänkning av marginalskatten. Längst gick naturligtvis moderaterna, som mer än antydde att skatteundandragande var en närmast naturlig reaktion från de skattskyldigas sida inför det man kallade en konfiskatorisk beskattning. Men också bland folkpartister och centerpartister talades det åtskilligt mer om behovet av sänkta skatter än om behovet av direkta ingripanden mot skatteflykt och skattebrott.

Den här inställningen dominerade också den första borgerliga regeringen efter 1976 års val. Visserligen sänkte man ingalunda skattetrycket, tvärtom. Men man fortsatte med talet om skattesänkningens nödvändighet, och några initiativ av betydelse mot skatteflykt och skattebrott togs, inte trots att allt pekade på en snabb tillväxt av bådadera i den ekonomiska krisens Sverige. Socialdemokratiska förslag om lagstiftning på detta område röstades regelbundet ner av den borgerliga riksdagsmajoriteten. Ett flagrant exempel var just lagstiftningen om en generalklausul för att hindra skatteflykt. Trots att det 1976 förelåg ett färdigutrett förslag om en skatteflyktslag tog det tre år och en regeringskris, innan folkpartiregeringen 1979 kunde lägga fram en lagrådsremiss i ärendet.

Trepartiregeringen nr 2 fortsatte att demonstrera sin likgiltighet inför skatteflykt och skattebrott. Så sent som våren 1981 avslogs på nytt en rad socialdemokratiska förslag till åtgärder från samhällets sida. Det enda som åstadkoms, uppenbarligen efter stora strider inom trepartiregeringen, var ett förslag till en provisorisk lag mot skatteflykt med en enligt vår mening starkt urvattnad generalklausul.

Men sedan maj i fjol har det otvivelaktigt hänt någonting. Ekonomi- och budgetministern har sålunda rätt när han säger att flera åtgärder mot skatteflykt och skatteundandragande har vidtagits. Ytterligare förslag är att vänta, och flera viktiga utredningsuppdrag har delats ut.

I själva verket är center-folkparti-regeringen i full färd med att genomföra

Om skatteflykt

betydande delar av de reformer och förändringar på det här området som aktualiserats av socialdemokraterna under gångna år, men som trepartiregeringen konsekvent avvisade. Värst att notera är också att det i Rolf Wirténs svar inte finns den minsta arkeologiska rest av den tidigare huvudlinjen, dvs. att skatteflykt kan bekämpas i princip bara med sänkta skatter.

Det finns ett gammalt uttryck som talar om metamorfoser, dvs. totala omvandlingar. Ytligt sett verkar det vara en sådan som folkpartiet och centerpartiet har genomgått under det senaste halvåret. Eller också är det som nu hänt bara ett resultat av att moderata samlingspartiet inte längre ingår i regeringen och alltså har släppt sitt järngrepp om sina två mindre bröder, åtminstone i den här frågan.

Det kunde vara intressant att höra Rolf Wirténs version av den här utvecklingen. Det är inte utan intresse vilken tolkning som är den riktiga. För om det är så att folkpartiet, och eventuellt också centern, i fyra och ett halvt års tid velat ingripa mot skatteflykten men böjt sig för moderaternas motstånd, säger det en hel del om maktförhållandena i borgerliga koalitionsregeringar och ger ytterligare ett skäl för hur viktigt det är att bekämpa högerkrafterna i svensk politik. Möjligen säger det också något om vad som skulle hända, om moderaterna på nytt kom i regeringsställning.

Hur glada skall då de hederliga skattebetalarna vara över den aktivitet som center-folkparti-regeringen nu visar? Ja, det beror naturligtvis på effektiviteten och uthålligheten i statsmakternas insatser mot skatteflykt, skatteundandragande och skattebrott. Min interpellation hade som ett av sina huvudsyften att utröna hur det är ställt i det avseendet inom den nu sittande regeringen. Rolf Wirtén gör i sitt svar på interpellationen några principiella reflexioner, som jag i flera avseenden kan instämma i. Det gäller framför allt insikten om att det är många olika åtgärder som krävs för att komma till rätta med skattefusk och skatteflykt. Det gäller också det självklara konstaterandet att åtgärdernas för- och nackdelar också på det här området måste avvägas mot varandra.

Men jag är inte säker på att vi i det avseendet har samma uppfattning. Rolf Wirtén ställer mot varandra det han kallar önskemålet om en effektiv skattekontroll och kravet på rättssäkerhet. Med all respekt för budgetdepartementets jurister vill jag hävda att man har missförstått innebörden av begreppet rättssäkerhet i det här fallet. På skatteområdet måste rättssäkerhet betyda för det första att skatt betalas enligt gällande lagar och regler och för det andra att reglerna tillämpas på samma sätt för alla skattebetalare. Hur en effektiv skattekontroll skulle stå i motsats till rättssäkerhet får allt budgetministern visa, innan jag tror honom. Snarare är det så att en effektiv kontroll av att skattelagarna följs är en oundgänglig förutsättning för att rättssäkerhet skall kunna uppnås.

De konkreta frågorna i interpellationen gällde tre fall, där regeringens nyväckta intresse för åtgärder mot skatteflykt sätts på prov. Svar på en av frågorna har lämnats av riksskatteverket. Denna myndighet har bara för några dagar sedan uttalat att de s. k. räntorna i den s. k. kooperativa

inköpsföreningen inte bör leda till någon avdragsrätt för medlemmarna. Något annat svar hade varit närmast sensationellt. Ett så pass flagrant fall av missbruk av skattelagarna kunde helt enkelt inte få passera. Det enda anmärkningsvärda är väl att riksskatteverket behövde ha flera månader på sig för att nå fram till den här slutsatsen och att tankeprocessen kunde föras till ett lyckligt slut precis dagarna innan budgetministern skulle besvara min interpellation här i riksdagen. Men det är väl sådant, fru talman, som brukar kallas märkliga sammanträffanden och möjligen också lagstiftning via interpellationer.

På min fråga om skatteförhållandena för räntefria eller lågförräntade lån till anställda ger budgetministern det välkomna beskedet att förslag om ändrade beskattningsregler skall komma i den stora skattepropositionen senare i vår. Jag utgår då från att detta skall innebära att ränteförmånerna på den typen av lån behandlas som löneförmåner enligt det förslag som brottsförebyggande rådet, BRÅ, lade fram för nästan två år sedan. Skillnaden mellan lånens ränta och rimlig marknadsränta skall alltså tas upp som skattepliktig inkomst av den anställde, dvs. av låntagaren. Det aktualiserar i så fall en viktig fråga som jag måste ställa till budgetministern: Kommer den här skatteplikten att gälla också lån som redan har tagits upp av de anställda? Om det är fallet, kan då det långa dröjsmålet med att ge besked om rättsläget försvaras? Budgetministern måste vara medveten om att systemet med räntefria eller lågförräntade lån till anställda har expanderat snabbt under det senaste året. Detta gäller inte bara volymmässigt, utan lånen har även getts till helt andra kategorier anställda än de som tidigare fick sådana lån som en del av sina löneförmåner.

Det jag tänker på är de s. k. företagsanknutna aktiefonderna. De dök upp under 1981 som ett resultat av de nya skattesubventionerna för aktieköp via sådana fonder. Ett antal storföretag har bedrivit intensiva kampanjer för att få de anställda att gå in i de företagsanknutna fonderna med räntefria lån för att finansiera aktieköpen som ett väsentligt lockbete. Rimligen måste dessa anställda uppleva arbetsgivarnas generösa låneerbjudanden som något illusoriska, om det visar sig att ränteförmånerna leder till ökad skatt. Jag måste fråga Rolf Wirtén varför han inte kunnat ta litet mindre tid på sig för att komma fram till att BRÅ hade välgrundade skäl för den uppfattning man redovisade redan 1980.

På min fråga om lagen mot skatteflykt i sin nuvarande utformning uppfyller lagstiftningens syfte svarar budgetministern att han inte vet. Det förhållandet att lagen efter ett år inte visar sig kunna tillämpas kan enligt budgetministern inte läggas till grund för någon bedömning av lagens effektivitet. Inte ens om lagen aldrig tillämpas kan man enligt Rolf Wirtén dra någon sådan slutsats, eftersom ett av syftena var att uppnå en allmänpreventiv effekt.

Jag kan inte finna att de här ståndpunkterna är tillfredsställande besked i den fråga jag tog upp i interpellationen. Problemet gäller ju om general-klausulen i sin borgerliga version är så snävt konstruerad att det bara är

undantagsvis som en skatteflyktsoperation kan falla inom lagens tillämpningsområde.

I sin nuvarande form kräver lagen att ett visst förfarande för att kunna anses vara skatteflykt både måste kringgå en bestämd skattebestämmelse och framstå som en omväg i förhållande till något annat förfarande.

I facktidsskriften Skattenytt nr 3 år 1981 har två sakkunniga på det här området gjort den bedömningen att den här snäva generalklausulen ger starkt begränsade möjligheter att ingripa även mot uppenbara fall av skatteflykt. Generaldirektören Sten Walberg kallar generalklausulen urvattnad med ett betydligt mer inskränkt tillämpningsområde än de ursprungliga förslagen. Samtidigt har den borgerliga regeringens ändringar skapat nya svårösta problem, enligt Walberg.

Docenten Sture Bergström sammanfattar sin kritik så här:

”Lagen mot skatteflykt tycks bli problematisk att tillämpa och det är troligt att en del stötande skatteflyktstransaktioner faller utanför lagens tillämpningsområde.”

Fru talman! Jag förstår inte hur budgetministern kan bortse från den här kritiken. Om det är så att direkt stötande skatteflyktsoperationer inte kan förhindras genom generalklausulen mot skatteflykt, måste man fråga sig om inte lagen är meningslös. Man kan t. o. m. ifrågasätta om lagen inte är skadlig eller farlig, eftersom den indirekt legitimerar vissa skatteflyktsoperationer genom att det framgår att dessa inte omfattas av lagen. Då tycker jag att man inte alls kan göra som Rolf Wirtén och försöka fly från problemet genom att hänvisa till helt obestyrkta antaganden om att lagen har en allmänpreventiv verkan.

Fru talman! Helt oberoende av om skatteflyktslagen är tillräcklig för sina syften eller inte – och vi anser alltså att den är klart otillräcklig – är det en annan fråga som förtjänar att övervägas i det fortsatta arbetet mot skatteflykt och skatteundandragande.

Jag tror att Rolf Wirtén och jag kan bli ense om att betydande resurser, både ekonomiska och intellektuella, utnyttjas för att hitta nya vägar att undgå skattelagstiftningens bestämmelser och bakomliggande syften.

Vi borde också kunna bli ense om att samhället hela tiden är minst ett steg efter i den här verksamheten. Vi kommer ofta för sent eller i varje fall så pass sent att stor skada har hunnit åstadkommas både ekonomiskt för samhället och på den allmänna skattemoralen.

Delvis torde det bero på att de samhällsresurser som kan mobiliseras mot skattesmitarna trots allt är förhållandevis små. Men det kan också bero på att de former vi arbetar i inte är tillräckligt smidiga och framför allt inte tillräckligt snabbt ger resultat. Jag tycker att det illustreras inte minst av de olika fall som diskuteras i interpellationen.

Utän att förringa de insatser som görs exempelvis av riksskatteverket och brottsförebyggande rådet vill jag säga att det vore värt att pröva tanken på en särskild instans som på eget initiativ kunde ta upp nya typer av s. k. skatteplanering och skattedispositioner, avgöra deras förenlighet med gällande lag eller aktualisera ny lagstiftning.

Det skulle inte vara fråga om rättsliga avgöranden i enskilda fall. Inte heller skulle det här slaget av initiativ förutsätta anmälningar etc. från enskilda skattskyldiga. Vad som behövs är det militärerna kallar ett "early warning system", ett system som mycket tidigt kan sända ut varningssignaler både till statsmakterna och till de skattskyldiga.

Vi måste inse att vad vi har att göra med i många fall är en organiserad brottslighet eller åtminstone ett organiserat myglande med riksdagens och regeringens lagstiftning. Och då krävs det en effektiv motorganisation, om våra utfästelser om kamp mot skattebrott och skatteflykt skall kunna tas på allvar.

Anf. 3 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Fru talman! Kjell-Olof Feldt försöker göra en beskrivning av hur regeringarna sedan 1976 har agerat i den här frågan, och det är en mycket subjektiv sådan beskrivning, må jag säga – det skulle ha varit först i maj 1981 som något hände i fråga om bekämpningen av skatteflykt och skattefusk.

Jag tänker inte nu, fru talman, göra någon genomgång av de många förslag som har lagts fram för att få effektivitet i skatteindrivningen och undvika möjligheter till skattefusk i olika hänseenden. Det har skett flera gånger här i kammaren, enligt många protokoll. Det tjänar inte så mycket till att gå igenom den oerhört långa katalog som i och för sig går att redovisa.

Låt mig ändå få säga att under den tid som jag har haft ansvaret för budgetdepartementet har jag sett det som en huvudfråga att komma till rätta med den ekonomiska brottsligheten och bekämpa skatteflykt i olika avseenden. Jag känner inte alls att Kjell-Olof Feldts beskyllning träffar rätt.

Man kunde fråga sig varför det blivit så stor aktivitet i den här frågan efter 1976. Om vi skulle titta efter hur det såg ut före 1976 kunde vi konstatera att det faktiskt, Kjell-Olof Feldt, inte var mycket som hände då på det här området, utan det mesta har faktiskt hänt därefter.

Sedan kan vi vara överens om att vi bör fortsätta den här kampen, och vi bör göra det med gemensamma krafter – det har jag ingenting emot heller. Jag tror att det här är en sådan fråga som kräver samförstånd och konstruktivitet från olika håll.

Jag noterar att Kjell-Olof Feldt emellertid försöker tolka in någon ny attityd från min och regeringens sida – att vi inte längre skulle hävda att ett högt skattetryck och orimliga marginalskatter är en pådrivande faktor för dem som har intresse av att komma undan skattebetalningar. På den punkten, Kjell-Olof Feldt, har jag samma uppfattning nu som tidigare, att det är problem just på det här området med mycket höga marginalskatter. Därför har vi hälsat med stor tillfredsställelse att vi tillsammans med socialdemokraterna nu har kunnat åstadkomma en rejäl marginalskattesänkning. Det kommer inte att förändra situationen i ett slag – det sade jag i interpellationssvaret, och vi var överens om att detta inte är en patentmedicin som löser problemen, utan att det är många åtgärder som kan förbättra

situationen. Men att marginalskatterna har varit en motor för alla dem som har försökt att komma undan skatteinbetalningarna, det tror jag bara är dumt att försöka prata bort. Det förhåller sig naturligtvis så att om man genom någon fiffig åtgärd kan få behålla 100 kr. av den senast intjänade pengarna i stället för bara 15 eller 20, som det kan vara fråga om ifall man har en hög marginalskatt, säger det sig självt att intresset för denna åtgärd finns. Det är tråkigt i och för sig, men vi skall inte prata bort att ett högt skattetryck är en viktig motor för de många människor som vill komma undan skatteinbetalningarna.

Jag understryker alltså att jag har samma attityd i dag som tidigare. Det gäller att på olika vägar komma till rätta med skatteflykten. Den inställningen kommer jag att behålla, och jag kommer att fortsätta att arbeta på samma intensiva sätt som hittills på det här området.

Så vill jag gå över till de frågor som Kjell-Olof Feldt har ställt. Jag finner att Kjell-Olof Feldt egentligen inte har så många invändningar mot frågorna 1 och 2. Han vill ha ytterligare preciseringar av hur vi skall arbeta fram förslaget om en ändring av de räntebefrielser och nedsatta räntor som kan förekomma vid långivning till olika sparformer. På den punkten, fru talman, kommer jag naturligtvis tillbaka. Jag tror inte det är någon idé att föra en detaljdiskussion på den punkten för dagen. Kjell-Olof Feldt kommer under våren att få möjlighet att ta upp den diskussionen med regeringsdokumentet på bordet.

Får jag bara när det gäller de här tre frågorna dröja något vid den om generalklausulen. Här gjorde Kjell-Olof Feldt gällande att vi skulle ha lagt fram ett sämre förslag än vad socialdemokraterna ville. Han åberopade ett par fria tyckare – jag tänker på Sten Walberg, som inte uppträtt som företrädare för bankinspektionen, utan som mera yttrat sig om vad han själv ansett om den här frågan. Det må vara honom obetaget att tycka som han gjorde enligt det citat Kjell-Olof Feldt läste upp. Det väsentliga är att vi har fått en lag mot skatteflykt i funktion. Jag vidhåller att detta i sig är en viktig händelse. Att det finns en allmänpreventiv åtgärd som hindrar många människor från att göra transaktioner som de annars kanske skulle frestas att göra. Nu vet de att det kan bli en prövning enligt lagen, och de aktar sig då för att göra försök till skatteflykt, som tidigare var möjligt.

Som jag sade i interpellationssvaret får vi vänta några år med utvärderingen av om detta varit ett effektivt vapen. Vi har dessutom direkt beställt en utvärdering av justitiekanslern, och då får Kjell-Olof Feldt något avvakta vad den visar. Det hade f. ö., fru talman, om det känns så angeläget för Kjell-Olof Feldt, varit rimligt att socialdemokraterna under den långa tid som de hade regeringsansvaret själva hade lagt fram ett lagförslag mot skatteflykt eller en generalklausul före 1976 års val. Då var det inte samma hets. Men nu vill man vara kritisk i efterhand. Vi har fått lagstiftningen, låt oss vänta och se hur den fungerar. Sedan får vi göra en utvärdering av om den är bra eller ej.

Anf. 4 KJELL-OLOF FELDT (s):

Fru talman! Rolf Wirtén säger att han inte vill göra någon genomgång av reformverksamheten på det här området före 1981. Det tror jag är klokt av honom; inte för att det skulle uppta för lång tid i kammaren utan därför att han skulle ha så pass obetydliga ting att redovisa. Om det hände så mycket på de fyra åren är det också litet underligt att det f. n. framför allt är tidigare nedrustade socialdemokratiska förslag som regeringen håller på att genomföra.

Justitieministern Petri blev intervjuad, när departementet hade ett ovanligt utbrott i form av propositioner och utredningsdirektiv. Han medgav att det nu var en helt annan fart på arbetet i justitiedepartementet. Det hade hänt någonting, sade han i denna intervju, dock utan att ange orsakerna därtill. Det var orsakerna jag ville veta. Det är alldeles uppenbart att det har skett en omsvängning i det här avseendet, och det välkomnar vi. Vi tycker att det är bra, men det är av intresse för mig och andra att få veta hur regeringspartierna i grunden ser på dessa frågor. Jag blev inte så mycket klokare av det som Rolf Wirtén sade, att han personligen haft de här åsikterna sedan han tillträdde sitt nuvarande jobb 1980.

Det är ett väldigt framsteg om vi kan komma bort från den debatt som vi hade tidigare, därför att de flesta förslag som då togs fram i försök att begränsa utrymmet för skatteflykt och för att bekämpa skattebrott utsattes för angrepp och misstänkliggöranden, som gällde dels den personliga integriteten, dels rättssäkerheten och dels hänvisningar till det orimliga konfiskatoriska skattetrycket. Det är ingen tillfällighet att skatteflyktslagen, som vi hade framme i ett färdigt förslag år 1976 men inte hann lägga fram förrän valet kom emellan och skapade en borgerlig majoritet här i riksdagen, då inte vann borgerligt gehör. Huvudinvändningen mot skatteflyktslagen var redan 1975/76 att den hade en alldeles orimlig konstruktion, som i stort sett skulle skaka det svenska rättssamhället i sina grundvalar. Det var därför jag tog upp diskussionen om vad rättssäkerhet egentligen är på det här området, en fråga som budgetministern gick förbi i sin replik. Enligt vår uppfattning skall man inte konstruera en sådan klar motsatsställning mellan en effektiv skattekontroll och rättssäkerhet som budgetministern gjorde. Det tror jag är farligt, därför att de flesta nog upplever rättssäkerheten på det här området bestå i att man faktiskt betalar skatt enligt de lagar som gäller. Att man sedan alltid i all rättstillämpning får ta hänsyn till den personliga integriteten och allas likhet inför lagen är självklart, men motsatsställningen mellan skattekontroll och rättssäkerhet tror jag är en felkonstruktion – om den nu har uppstått i det borgerliga kansliet.

När det gäller de lågförräntade eller nollförräntade lånen till de anställda var det faktiskt inte för att tillfredsställa min egen nyfikenhet som jag ställde ytterligare ett par frågor till Rolf Wirtén. Läs tidningarna i dessa dagar, budgetministern! Där framgår det att en ny stor kampanj nu har startat för det s. k. aktiesparandet. Där bör man verkligen sätta sparande inom citationstecken. Denna kampanj kommer också att pågå ute i företagen.

Nr 61

Måndagen den
18 januari 1982

Om skatteflykt

Man kommer på nytt att upprepa låneerbjudanden till de anställda mot låg eller ingen ränta alls, samtidigt som budgetministern här i kammaren säger att det kommer en lagstiftning på området som ändrar rättsreglerna. Jag tycker att det hade varit på sin plats att ge ett besked till både företagen och deras anställda om att de bör vara litet försiktiga här, därför att det kommer en proposition som gör att innebörden av de avtal som de nu tecknar kan förändras. Om det är så att innebörden inte kommer att förändras, bör det beskedet också ges just nu i januari månad när den här kampanjen är i gång. Att jag får möjlighet att diskutera frågan senare med budgetministern har inte ett dugg med saken att göra. Här gäller det faktiskt något litet rättssäkerheten i sammanhanget, nämligen att allmänheten när man nu är på väg in i nykonstruktioner och nya fonder – det är i varje fall från arbetsgivarsidan en mycket omtyckt metod att skaffa sig aktiekapital – skall ha klart för sig vilka förutsättningar som gäller skattemässigt.

Sedan undrar jag om generaldirektören Walberg och docenten Bergström skulle uppskatta att bli utnämnda till "fria tyckare". Jag tror inte att budgetministern har läst de båda uppsatserna. Det är faktiskt inte fråga om något tyckande i den stil som Rolf Wirtén och jag kan syssla med, utan vad de fört fram är rätt väl underbyggt genom studier av både rättsfall och annat.

För att ta ett av flera ganska uppenbara fall kan jag nämna ett exempel, där en far köper in en fastighet för stora pengar och sedan säljer den med förlust till sina barn för att få, som det heter, en balanserad realisationsvinst. Detta skulle de flesta beteckna som skatteflykt, men det fallet täcks inte av generalklausulen. Detsamma gäller förskottsräntorna, som Rolf Wirtén var tvungen att ingripa mot. Riksskatteverket konstaterar att generalklausulen inte heller när det gäller ett så uppenbart fall av skatteflykt är tillämplig.

Anf. 5 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Fru talman! När det gäller förskottsräntorna ingrep ju regeringen, som Kjell-Olof Feldt avslutningsvis framhöll i sin replik. Det finns naturligtvis klart definierade områden, där man måste ändra lagen i avsikt att undvika långa kedjor av transaktioner, som inte stämmer överens med skattelagstiftningens anda och där man kan pröva skattesystemets generalklausul. När det gäller sådana fall måste man naturligtvis ingripa med en lagändring, och det har vi inte tvekat att göra i det exempel som Kjell-Olof Feldt nämnde.

Låt mig, fru talman, vidare ta upp frågan om rättssäkerheten. Jag tror inte att min och Kjell-Olof Feldts uppfattning ligger så långt ifrån varandra, i varje fall inte att döma av den uttolkning som Kjell-Olof Feldt gjorde i sitt senaste inlägg. Jag har naturligtvis ingen annan uppfattning än att vi skall få in de skatter som regering och riksdag i enlighet med lagstiftningen avser att ta ut och att man i det avseendet skall försöka utöva en kontroll som håller till 100 %. I det avseendet skiljer sig min uppfattning alltså inte ett dyft från Kjell-Olof Feldts. Skulle det finnas möjligheter för människor att kringgå lagarna utan att någon brydde sig om det, skulle vi inte ha ett rättssamhälle.

Vi är på den punkten överens. Men när jag talar om att man ur rättssäkerhetssynpunkt inte skall gå för abrupt till väga i skattelagstiftningen gäller det mera frågan om att man inte skall ha en retroaktiv lagstiftning, vilket vi nu också har blivit överens om. Det finns en regel som direkt säger att man inte får ha sådan lagstiftning. När lagen stiftas gäller den alltså från den tidpunkt då det för skattebetalarna blivit känt att den skall gälla.

Ett annat krav som bör ställas på skattelagstiftningen är att den skall ge så klara besked till skattebetalarna att de inte behöver tveka så mycket om vilken regel som gäller. En av de punkter som gjorde lagen om skatteflykt så svår att utforma var också att den inte är så exakt i sin formulering som man kanske skulle önska. Det var ju på den punkten som striden stod. Det fanns bl. a. en rad remissinstanser som var tvekande inför lagförslaget. Att det finns viktiga rättssäkerhetsaspekter på den lag det gäller tror jag alltså inte att Kjell-Olof Feldt vill ifrågasätta.

Men vårt påstående på den punkten innebär inte att vi har den inställningen att man skall göra det lätt för medborgarna att komma ifrån skatter som statsmakterna har bestämt sig för att driva in. Därför har vi också förstärkt även kontrollsidan med personal och dataresurser. Vi har försökt att förbättra lagstiftningen i ett trettiotal fall under senare år för att få till stånd en bättre tingens ordning på skatteområdet.

Låt mig alltså, fru talman, än en gång slå fast att det visst har förekommit aktivitet på detta område under senare tid.

Anf. 6 KJELL-OLOF FELDT (s):

Fru talman! Allting är ju relativt, och när Rolf Wirtén envisas med att det har varit en så enastående aktivitet under hela den borgerliga regeringstiden på detta område är det fråga om en aktivitet som är fullt jämförbar med vad som förekommit på andra områden när det gällt att förbättra situationen i vårt samhälle. Det kan ändå vara viktigt att försöka konstatera om vi är ense om att mycket av det som har kommit att kallas skatteflykt – om vi håller oss till det – är resultatet av en ganska organiserad verksamhet. Det är inte den enskilde skattebetalaren som vid köksbordet får någon glimrande idé om hur han skall kunna kringgå skattelagarna, utan det är fråga om personer som yrkesmässigt sysslar med sådan verksamhet och som har egen ekonomisk vinning av att skatteflykt pågår.

Förskottsräntorna var ett exempel på det. Man satte i system skatteflyktsoperationer som både den skattskyldige och den som skötte dessa affärer skulle tjäna pengar på.

Den inköpsförening som riksskatteverket nu, hoppas jag, har stoppat är ett annat exempel på detta.

Dessa förhållanden försätter både lagstiftningen och lagstiftningens tillämpning i ett något annat läge. De människor som arbetar med detta har – det kan vi vara säkra på – en betydande framförhållning. De har som sagt stora resurser, både ekonomiskt och intellektuellt – vi skall inte underskatta de begåvningar som attraheras till det här området.

Jag vill inte påstå att vi har några enkla och självklara lösningar av de här problemen. Men jag tycker att det genomgående draget är att samhällets åtgärder är för sena, för långsamma och ibland helt ineffektiva.

Tanken med lagen om skatteflykt, som tillkom efter ett utredningsarbete som inleddes 1973 och var färdigt 1975, var att den skulle ge samhället och samhällsinstanserna en möjlighet att snabba upp processen och komma en liten bit före. Man skulle kunna ingripa innan en viss typ av skatteflykt eller skatteundandragande nått en sådan omfattning att skadeverkningar redan hade uppstått.

Rolf Wirtén må ha haft all god vilja när det gällde utformningen av skatteflyktslagen, men det är uppenbart att de kompromisser med moderata samlingspartiet som var nödvändiga för att få igenom en proposition till riksdagen tog bort en stor del av möjligheterna. Genom att man gjorde ett försök till en legal definition av vad som är skatteflykt är det flera rekvisit, som det heter på lagspråk – dvs. villkor som måste vara uppfyllda –, som enligt den sakkunskap jag återopade i de allra flesta fall inte kommer att vara uppfyllda. Det tyder också praxis hittills på. Då är vi tillbaka igen där vi började: vid den långsamma process som skatteadministrationen tvingas föra. Därmed kan skattesmitarna hela tiden ligga flera steg före.

Det må vara bra att justitiekanslern skall utvärdera lagstiftningen. Han skall se över om den inneburit något hot mot rättssäkerheten. Jag förstår nu situationen: Man har givit moderaterna ett löfte, kompromissen är gjord, skatteflyktslagen kan icke ändras, även om den visar sig vara ett fiasko. Det är bara att beklaga. Då får vi se till att vi efter ett regeringsskifte, som jag hoppas snart skall komma, kan införa en lagstiftning som uppfyller de syften som fanns i de ursprungliga utredningarna och som – jag vill göra budgetministern uppmärksam på det – den borgerliga utskottsmajoriteten hävdar är uppfyllda, även med den utformning lagen fick efter kompromissen med moderaterna!

Syftet med lagstiftningen är alltså i grunden att motarbeta ett organiserat mygel med skattelagarna. Det är sällan små enskilda skattebetalare har anledning att känna sig oroade av att samhället ingriper mot den typen av verksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1981/82:93 till konstitutionsutskottet

3 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1981/82:253–256 till konstitutionsutskottet

1981/82:257 och 258 till finansutskottet

1981/82:259 till skatteutskottet

1981/82:260 och 261 till lagutskottet
1981/82:262 till utrikesutskottet
1981/82:263 och 264 till försvarsutskottet
1981/82:265 till socialförsäkringsutskottet
1981/82:266–269 till socialutskottet
1981/82:270–273 till kulturutskottet
1981/82:274–276 till utbildningsutskottet
1981/82:277–280 till trafikutskottet
1981/82:281–283 till jordbruksutskottet
1981/82:284 och 285 till näringsutskottet
1981/82:286–289 till arbetsmarknadsutskottet
1981/82:290–292 till civilutskottet
1981/82:293 till socialutskottet
1981/82:294 till socialförsäkringsutskottet
1981/82:295 till arbetsmarknadsutskottet

4 § Förste vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle propositionerna 100 och 101 sättas sist.

5 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1981/82:296 av *Lars Werner m. fl.*

Partirepresentationen i riksdagens utskott

1981/82:297 av *Lars Werner m. fl.*

Val till kommunfullmäktige och landsting

1981/82:298 av *Rolf Sellgren*

Regionalpolitiska hänsyn vid statlig upphandling

1981/82:299 av *Knut Wachtmeister*

Översyn av nödvärnsrätten

1981/82:300 av *Lars Werner m. fl.*

Utvärderingen av lagen om tillfälligt omhändertagande och lagen om omhändertagande av berusade personer m. m.

1981/82:301 av *Lars Werner m. fl.*

Demokratiska Republiken Öst-Timor

1981/82:302 av *Margot Håkansson*

Ubåtsjakt från fartyg

1981/82:303 av *Margareta Andrén*

Bidragsförskott till ensamstående adoptivförälder

1981/82:304 av *Ulla Ekelund* och *Einar Larsson*

Översyn av avtalet mellan staten och Apoteksbolaget AB

Nr 61

Måndagen den
18 januari 1982

Om skatteflykt

1981/82:305 av *Margot Håkansson* och *Bernt Ekinge*
Intensifierad hälsovårdsupplysning

1981/82:306 av *Margot Håkansson m. fl.*
Programinslag i TV på teckenspråket

1981/82:307 av *Margot Håkansson m. fl.*
Fler textade TV-program för döva

1981/82:308 av *Anders Björck m. fl.*
Viebäcks och Skeppsholmens folkhögskolor

1981/82:309 av *Ulla Ekelund* och *Sigvard Persson*
Livsåskädningsfrågor i förskollärarytbildningen

1981/82:310 av *Lars Werner m. fl.*
Avskaffande av s. k. anpassad studiegång

1981/82:311 av *Lars Werner m. fl.*
Avskaffande av studieomdömena inom folkhögskolan

1981/82:312 av *Lars Werner m. fl.*
Modersmålsundervisning för invandrarbarn

1981/82:313 av *Kerstin Göthberg* och *Kerstin Andersson* i Hjärtum
Rätt för rörelsehindrade att utan extra tillägg få utnyttja SJ:s förstaklassvagnar

1981/82:314 av *Sven Henricsson*
Anläggande av industrispår mellan Örnköldsvik och Husum

1981/82:315 av *Jens Eriksson*
Fördelningen av fiskeavgifter

1981/82:316 av *Lars Werner m. fl.*
Åtgärder mot viss animalieproduktion

1981/82:317 av *Lars Werner m. fl.*
En samlad svensk livsmedelspolitik

1981/82:318 av *Alexander Chrisopoulos* och *Marie-Ann Johansson*
Ett industripolitiskt program för Göteborgsregionen

1981/82:319 av *Sven-Erik Nordin*
Lokalisering till Örnköldsvik av statens energiverk

1981/82:320 av *Hans Alsén m. fl.*
Statligt kapitaltillskott till Upplandsinvest AB

1981/82:321 av *John Andersson m. fl.*
Ett regionalt utvecklingsinstitut för Norrland

1981/82:322 av *Nils Berndtson* och *Bertil Måbrink*
Regionalpolitiskt försöksprojekt för vissa kommuner i Småland och Östergötland

1981/82:323 av *Arne Fransson och Gösta Andersson*

Ett regionalpolitiskt försöksprojekt för vissa kommuner i Jönköpings och Kalmar län

1981/82:324 av *Göte Jonsson m. fl.*

Den skyddade verksamheten

1981/82:325 av *Lars Werner m. fl.*

Åtgärder på skogsindustrins område

1981/82:326 av *Lars Werner m. fl.*

Tillstånd enligt byggnadslagen för skogsindustriell verksamhet

Nr 61

Måndagen den
18 januari 1982

*Meddelande om
interpellationer*

6 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställts

den 15 januari

1981/82:116 av *Anita Gradin* (s) till statsrådet Karin Andersson om vissa invandrarkvinnors problem vid skilsmässa:

Invandrarkvinnor kan lätt hamna i en utsatt situation. Detta gäller inte minst kvinnor som råkar ut för en skilsmässa efter kort tid i Sverige. Hon blir utvisad om hon skiljer sig inom två år. Då anses hon sakna anknytning till Sverige.

Tvåårsgränsen gäller invandrare som får uppehållstillstånd när de gifter sig med eller flyttar ihop med någon som bor i Sverige, svensk eller utlänning. Bakgrunden till denna praxis är att skenäktenskap skall förhindras. Det skall inte vara möjligt att gifta sig till ett uppehållstillstånd.

Gränsen två år gäller självfallet både män och kvinnor, men den tycks drabba kvinnorna hårdast. Många kvinnor kan inte återvända till sitt hemland efter en skilsmässa. En fränskild kvinna betraktas som ratad, oduglig och utslagen i många länder. Hon stöts bort av familj och vänner, tillhör samhällets bottenskiikt, moraliskt sett, och tvingas kanske prostituera sig för att överleva.

Det förekommer i vissa invandrarfamiljer att man hämtar en brud åt sonen i familjen från utvandringslandet. Den unga flickan vet ingenting om sitt nya hemland. Många av dessa arrangerade äktenskap lyckas. Tyvärr finns alltför många exempel på flickor som råkar illa ut. Misshandel är inte ovanligt. Måste hon då härda ut två år i ett inferno för att undvika att bli utvisad till utvandringslandet och bli ytterligare trakasserad? Samma problem gäller självfallet de kvinnor som träffar svenska män utomlands och i god tro följer med som hustru till Sverige.

RIFFI – Riksförbundet för invandrarkvinnor – har många exempel på invandrarkvinnor som hotas av utvisning sedan de slutat sammanleva med en man som misshandlat eller på annat sätt plågat dem.

Mot bakgrund av det anförda vill jag fråga invandrarministern:

Planerar statsrådet att vidta åtgärder som syftar till att lösa de problem som uppkommer för den grupp utsatta invandrarkvinnor som tvingas avbryta ett sammanboendeförhållande eller begära skilsmässa?

den 18 januari

1981/82:117 av *Thage Peterson* (s) till industriministern om de statliga företagens verksamhet och framtid:

I slutet av förra veckan framkom uppgifter som tyder på att regeringen har för avsikt att bryta ut vinstgivande delar ur Statsföretag AB. Industriministern har också bekräftat att han lämnat direktiv om förändringar i den statliga företagsgruppen och att han därmed avser bl. a. en privatisering av vinstgivande företag inom denna grupp. De aviserade förändringarna är så omfattande att den blivande verkställande direktören i Statsföretag valt att inte tillträda sin post.

I en fråga som rör tiotusentals anställda och deras familjer och hundratals orter runt om i Sverige är det inte acceptabelt att industriministerns direktiv hemlighålls i industridepartementet. Industriministern måste därför tala om vad han och regeringen håller på med när det gäller de statliga företagens verksamhet och framtid.

Jag vill därför fråga industriministern:

Vad är innebörden i och avsikten med de direktiv han lämnat beträffande de statliga företagen?

1981/82:118 av *Arne Andersson* i Ljung (m) till jordbruksministern om skogsvårdsavgiften:

Enligt förslag i budgetpropositionens bil. 13 (Jordbrukshuvudtiteln) föreslås en sänkning av skogsvårdsavgiften från 6 till 5 %*c*. Någon närmare motivering för förslaget lämnas inte. Således förekommer ingen som helst redovisning av hur skogsvårdsavgiftens medel nu används eller i vilken grad de utnyttjas för sina ändamål. I stället anför ministern att en samlad bedömning enligt hans mening visar, "att avgiftsuttaget så som det beslutades av riksdagen våren 1981 blir för högt".

Enligt moderata samlingspartiets mening torde utrymme finnas för en större sänkning. Om så inte är fallet måste en översyn av användningsområdena för dessa medel ses över. En halvering av uttaget till 3 %*c* framstår som nödvändig med hänsyn till skogsbrukets lönsamhet.

Skogsvårdsavgiften var före den senaste höjningen 1981 för den genomsnittlige skogsbrukaren en förhållandevis blygsam summa och utgjorde således inte någon alltför betungande belastning.

1981 års beslut innebär en fördubbling av skogsvårdsavgiften, från 3 till 6 %*c*. Tidigare hade under kort tid en höjning från 0,9 %*c* ägt rum. Dessa höjningar i förening med de fr. o. m. 1982 års taxering gällande nya

taxeringsvärdena innebär en mycket kraftig höjning. För många fastighetsägare har höjningen av uttaget i förening med de nya taxeringsvärdena inneburit ett 20–25 gånger förhöjt belopp.

Mot denna bakgrund ter sig en noggrann redovisning av hur skogsvårdsavgiftens medel används utomordentligt angelägen. I det svåra ekonomiska läge som jord- och skogsbrukarna befinner sig i har det förhöjda uttaget av skogsvårdsavgiften kommit att bli en icke obetydlig kostnadsbelastning. Riksdagen torde inte kunna ta ställning till jordbruksministerns förslag med mindre än att en noggrann redovisning lämnas.

Med stöd av den framförda motiveringen vill jag ställa följande fråga till jordbruksminister Anders Dahlgren:

För vilka ändamål och till vilka belopp har skogsvårdsavgiftens medel disponerats under innevarande budgetår?

1981/82:119 av *Lars Ulander* (s) till arbetsmarknadsministern om åtgärder för att förhindra ökad arbetslöshet inom byggnadsindustrin:

F. n. är ca 12 % av byggnadsarbetarna i landet arbetslösa. Alla är ense om att den siffran kommer att öka, om inget radikalt görs. När byggandet minskar är det många fler än byggnadsarbetarna som drabbas, varför en låg byggverksamhet är i högsta grad arbetslöshetsskapande. En annan effekt är att byggämnesindustrin slås ut, vilket får till följd att byggnadsindustrin i ökad utsträckning blir importberoende.

Med anledning av detta hemställer jag att till arbetsmarknadsministern få framställa följande frågor:

1. Vilka planer har regeringen för att få fart på byggandet och därmed förhindra utökad massarbetslöshet bland byggnadsarbetare och andra som är beroende av byggandet för sin sysselsättning?

2. Vilka åtgärder avser regeringen att vidtaga för att förhindra en fortsatt utslagnig av vitala delar av byggämnesindustrin?

7 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 15 januari

1981/82:216 av *Åke Wictorsson* (s) till kommunikationsministern om planerna på framdragnig av tunnelbana till Täby:

I början av februari 1981 ansökte AB Storstockholms Lokaltrafik hos regeringen om tillstånd till framdragnig ovan jord av tunnelbana till Täby. Ännu har regeringen inte lämnat något besked i ärendet. Det är anmärkningsvärt med en sådan utdragen handläggningstid i ett ärende av denna karaktär. Trafikförhållandena i Storstockholmsonrådet är utomordentligt

Nr 61

Måndagen den
18 januari 1982

Meddelande om
frågor

besvärliga utan att de skall behöva riskera att ytterligare förvärras genom en
obeslutsam regering.

Under hänvisning till det anförda vill jag ställa följande fråga till
kommunikationsministern:

Vill statsrådet redogöra för regeringens planering när det gäller begärd
koncession för framdragning av tunnelbana till Täby?

1981/82:217 av *Jörgen Ullenhag* (fp) till statsrådet Ulla Tillander om
inrättande av musikklasser i grundskolan i Uppsala:

Skolstyrelsen i Uppsala har begärt att genom jämkningar i timplanen för
Lgr 80 få inrätta s. k. musikklasser i grundskolan. Framställningen har i allt
väsentligt tillstyrkts av länskolnämnden. Trots detta har skolöverstyrelsen
avstyrkt, och frågan bereds f. n. inom utbildningsdepartementet.

Mot denna bakgrund vill jag till statsrådet Ulla Tillander ställa följande
fråga:

Hur ser statsrådet på möjligheterna att få inrätta musikklasser i
grundskolan i Uppsala?

den 18 januari

1981/82:218 av *Fivor Marklund* (vpk) till kommunikationsministern om
ifrågasatt indragning av postställen i Nilivaara och Markitta:

Service i glesbygden har varit föremål för såväl utredningar som allmänna
försäkringar om att utarmning inte får ske. Trots detta inträffar av och till
händelser som uppenbart bidrar till att utarma olika orter. Aktuellt i
Norrbotten är nu indragningar av postställen i Nilivaara och Markitta.
Åtgärden berör inte enbart en service som människorna med rätta ställer
krav om, utan också frågan om sysselsättning i bygder där möjligheterna till
sådan är ytterst begränsade. Åtgärden får också följder för kollektivtrafiken i
området.

Med anledning härav vill jag fråga kommunikationsministern:

Hur ser kommunikationsministern på den aktualiserade indragningen av
postställen i Nilivaara och Markitta?

8 § Kammarén åtskildes kl. 13.45.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert